

Echtscheidingsprocesrecht

1 ■ 2019

Actueel

Colofon

- **Missie** JurisDidact streeft ernaar kennis en inzicht bij juristen te verhogen en de ontwikkeling van het professioneel handelen te bevorderen door middel van onafhankelijke, individuele nascholing.
- **PO-punten** 3
- **Geldigheid** U kunt de eindtoets maken zolang deze in uw online persoonlijk dossier staat vermeld.

- **Redactie** Mr. Pieter Dorhout, hoofdredacteur
Mr. dr. Chana Grijsen
Prof. mr. dr. Charlotte Phillips
Mr. dr. Lies Punselie
Mr. dr. Erik-Jan Zippo
- **Docenten** Mr. Toine de Bie
- **Uitgever** Igno Ketelaars
- **Vormgeving** Roelof Koster Design, Mildam
- **Foto omslag** Merel Waagmeester Fotografie, Merel Waagmeester

© 2019 JurisDidact, Houten

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enig andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

- **Bestellingen** De basisprijs van een programma is € 189,50 (excl. btw), tenzij anders vermeld. Bij gelijktijdige bestelling vanaf 4 programma's geldt korting. Zie hiervoor de website van JurisDidact. JurisDidact legt de gegevens van bestellers vast voor verwerking van de bestelling. De gegevens kunnen door ons worden gebruikt om u te informeren over relevante producten en diensten, tenzij u te kennen hebt gegeven hiertegen bezwaar te hebben.
- **Certificaten** Certificaten worden alleen toegekend aan kopers van losse programma's.
- **Administratie** Bij wijziging van de tenaamstelling en/of het adres verzoeken wij u deze gegevens door te geven aan de klantenservice van JurisDidact: De Molen 37, Postbus 545, 3990 GH Houten.
- **Algemene voorwaarden** Levering en diensten geschieden volgens de Algemene voorwaarden van Prelum Uitgevers BV, gedeponereerd bij de Kamer van Koophandel te Utrecht onder nummer 30237451. Een exemplaar van deze voorwaarden zal op verzoek worden toegezonden. De voorwaarden zijn te raadplegen via www.prelum.nl.

Echtscheidingsprocesrecht

Inhoud

Inleiding – 5

Pre-toets – 7

Blok A

De echtscheidingsprocedure

- A1 Toepasselijke wet- en regelgeving – 10
- A2 Het verzoek tot echtscheiding – 11
- A3 Echtscheiding op eenzijdig verzoek – 13
- A4 Echtscheiding op gemeenschappelijk verzoek – 15
- A5 Over te leggen stukken en verdere eisen aan het verzoek – 16
- A6 Verweer(schrift) – 18
- A7 De mondelinge behandeling – 21
- A8 De beschikking en haar gevolgen – 22
- A9 Opnemen van een door partijen getroffen regeling in beschikking – 23

Blok B

Nevenvoorzieningen

- B1 Soorten nevenvoorzieningen – 25
- B2 Partneralimentatie (art. 827 lid 1 onder a Rv) – 26
- B3 Verdeling en verrekening (art. 827 lid 1 onder b Rv) – 26
- B4 Nevenvoorzieningen met betrekking tot kinderen (art. 827 lid 1 onder c Rv) – 27
- B5 Bewoning van de echtelijke woning en gebruik van de inboedel (art. 827 lid 1 onder d. Rv) – 30

B6 Toekenning huurrecht echtelijke woning
(art. 827 lid 1 onder e Rv) – 30

B7 Andere nevenvoorzieningen – 31

Blok C

Voorlopige voorzieningen

C1 Uitgangspunten – 32

C2 Soorten voorlopige voorzieningen – 33

C3 Geldigheidsduur voorlopige voorzieningen – 36

C4 De procedure – 39

C5 Wijzigings- of intrekkingmogelijkheid – 40

C6 Relatie met het echtscheidingsgeding – 41

Afkortingenlijst – 43

Antwoorden pre-toets en casuïstiek – 44

Noten, aangehaalde literatuur en verder lezen – 47

Toetsvragen – 50

Inleiding

In deze cursus staat het echtscheidingsprocesrecht centraal. De regels waarmee de praktiserende advocaat in aanraking komt worden op een heldere en praktijkgerichte manier besproken. Daarbij wordt verondersteld dat u wel enige ervaring hebt met de civielrechtelijke verzoekschriftprocedure in het algemeen. Voor de een zal het een opfriscursus zijn, voor de ander een vertrekpunt.

De cursus bestaat uit drie blokken:

- Blok A**
- Blok B**
- Blok C**

De echtscheidingsprocedure

Nevenvoorzieningen

Voorlopige voorzieningen

■ Doelstellingen

Na afloop van deze cursus:

- kent u de ins and outs van de echtscheidingsprocedure in eerste aanleg, met inbegrip van praktische tips;
- kent u de procesrechtelijke aspecten van de nevenvoorzieningen;
- kent u de procesrechtelijke aspecten van de voorlopige voorzieningen, waaronder de voetangels en klemmen die te maken hebben met het limitatieve karakter van de regeling en de geldigheidsduur daarvan.

■ *Opmerking*

Voor Blok A zult u ongeveer anderhalf uur nodig hebben, voor Blok B een half uur en voor Blok C één uur.

In deze cursus zal geen aandacht besteed worden aan vraagstukken van internationaal privaatrecht (die in echtscheidingszaken wel veelvuldig voorkomen) en slechts sporadisch aan aspecten van hoger beroep. Tenzij anders vermeld, is wat aan de orde komt over het echtscheidingsprocesrecht ook van toepassing bij de ontbinding van het geregistreerd partnerschap (vgl. art. 828 Rv) en de scheiding van tafel en bed.

■ *Een nader woord vooraf*

Deze cursus beschrijft en toetst het op dit moment (januari 2019) geldende echtscheidingsprocesrecht.

Op het zogenoemde 'toernooimodel' van het echtscheidingsgeding is de laatste tijd (terecht) veel kritiek omdat het vechtscheidings in de hand kan werken. In de op initiatief van de Tweede Kamer uitgeschreven Divorce Challenge zijn veel nieuwe voorstellen (rijp en groen) ingebracht om hierin verbetering te brengen.

Ook moet hier het 'Visiedocument Rechtspraak (echt)scheiding ouders met kinderen' van 10 oktober 2016 (zie <https://www.rechtspraak.nl/Uitspraken-en-nieuws/Themas/Vechtscheidingen/Paginas/Visiedocument-Rechtspraak-over-echtscheidingen.aspx>)

worden vermeld, waarin de Raad voor de Rechtspraak de mogelijkheid verkent tot het gezamenlijk kunnen voorleggen van een geschil aan de rechter in een regieprocedure (ter vermindering van het toernooi-model). Uitgangspunt daarbij is dat ouders de mogelijkheid wordt geboden gezamenlijk hun geschilpunten aan een rechter voor te leggen, zonder direct een procedure op tegenspraak te hoeven starten.

Tot slot mogen ook de binnen het platform Scheiden zonder Schade onder leiding van André Rouvoet ontwikkelde activiteiten hier niet onvermeld blijven.

■ *Criteria toets*

U slaagt voor de online eindtoets als u minimaal 6 van de 10 vragen goed beantwoordt. U kunt tweemaal herkansen.

■ *Over de docent*

Mr. A.V.T. (Toine) de Bie is senior raadsheer in het team Familie- en Jeugdrecht van het gerechtshof Amsterdam en docent privaatrecht aan de Universiteit van Amsterdam. Hij heeft diverse publicaties op het gebied van het familieprocesrecht op zijn naam staan en doceert familieprocesrecht bij verscheidene organisaties, waaronder de Stichting Studiecentrum Rechtspleging (SSR).

Om voor uzelf te bepalen wat uw kennisniveau is van dit onderwerp, kunt u vrijblijvend de navolgende pre-toets maken. De resultaten van de pre-toets tellen niet mee voor uw eindscore.

1. Partijen zijn gehuwd en hebben twee minderjarige kinderen. Zij verzoeken gezamenlijk de echtscheiding. Welk stuk behoeft niet in het geding te worden gebracht?
  - A Een afschrift van de huwelijksakte.
  - B Het betekeningsexploit.
  - C Een ouderschapsplan.
  - D Afschriften van de geboorteaktes van de kinderen.

2. Voor een referteverklaring geldt:
  - A Deze is vormvrij, zolang zij maar is ondertekend door de niet-verzoekende echtgenoot.
  - B Deze moet zijn geautoriseerd door de advocaat van de verzoeker en door hem worden ingediend.
  - C Deze moet zijn geautoriseerd door een andere advocaat dan die van verzoeker en moet door hem worden ingediend.
  - D Deze moet zijn geautoriseerd door een andere advocaat dan die van verzoeker en kan door beide advocaten worden ingediend.

3. Op welk moment kan een nevenvoorziening kinderalimentatie ingaan?
  - A Vanaf de datum van inschrijving van het echtscheidingsverzoek ter griffie van de rechtbank.
  - B Vanaf de datum van inschrijving van de echtscheidingsbeschikking in de registers van de burgerlijke stand.
  - C Vanaf de datum van inschrijving van de echtscheidingsbeschikking in de registers van de burgerlijke stand, of eerder als er geen voorlopige voorzieningen golden.
  - D Op elk moment, ongeacht of er reeds voorlopige voorzieningen golden.

4. In welk geval is een nevenverzoek tot omgang met een hond in elk geval toewijsbaar?
  - A Indien de hond naar redelijkerwijs kan worden vermoed door ziekte of ouderdom nog maar kort te leven heeft.
  - B Indien de hond behoort tot de ontbonden huwelijksgemeenschap.
  - C Indien de hond eigendom is van de andere echtgenoot.
  - D Indien de echtgenoten in het verleden al zo'n omgangsregeling waren overeengekomen, maar deze niet wordt nagekomen.

5. Wanneer hoeven scheidende echtgenoten geen ouderschapsplan op te maken over hun minderjarige kinderen?
- A Als de kinderen hun gewone verblijfplaats niet in Nederland hebben.
  - B Als de kinderen 16 jaar of ouder zijn.
  - C Als de kinderen op de voet van artikel 1:255 BW onder toezicht zijn gesteld.
  - D Als de kinderen 12 jaar of ouder zijn en aan de rechter hebben laten weten daarop geen prijs te stellen.
6. In welk geval heeft een pensioenverweer kans van slagen?
- A Als door de echtscheiding een bestaand vooruitzicht op nabestaandenpensioen geheel of in ernstige mate verloren gaat.
  - B Als door de echtscheiding een bestaand vooruitzicht op ouderdomspensioen geheel of in ernstige mate verloren gaat.
  - C Als door de echtscheiding een aanspraak op spaargeld geheel of in ernstige mate verloren gaat.
  - D Als door de echtscheiding een aanspraak op een of meer onroerende zaken geheel of in ernstige mate verloren gaat.
7. Waarom kan het voor een verwerende echtgenoot verstandig zijn bij tegenverzoek zelf ook om de echtscheiding te verzoeken?
- A Dan staat in rechte vast dat het huwelijk duurzaam is ontworcht.
  - B Dan kan de verwerende echtgenoot zelf ook nevenvoorzieningen verzoeken.
  - C Daarmee wordt voorkomen dat door die echtgenoot verkregen voorlopige voorzieningen eindigen indien de andere echtgenoot zijn echtscheidingsverzoek intrekt.
  - D Daarmee kan een eventueel pensioenverweer worden onderbouwd.
8. Op welke grond mag de rechter niet afzien van het horen van een veertienjarig kind van de echtgenoten als het gaat om de verdeling van de zorg- en opvoedtaken over hem?
- A Indien aannemelijk is dat het kind wegens een ernstige lichamelijke of geestelijke stoornis niet in staat is zich een mening te vormen.
  - B Indien aannemelijk is dat de minderjarige niet wil worden gehoord.
  - C Indien te vrezen valt dat het bieden van de gelegenheid zijn mening kenbaar te maken de gezondheid van het kind zal schaden.
  - D Indien vast staat dat het horen van het kind niet kan bijdragen aan enige in de zaak te nemen beslissing.

9. Welke voorlopige voorziening kan in een procedure inzake voorlopige voorzieningen op de voet van art. 812-826 Rv niet worden verzocht?
- A Voorlopige toevertrouwing van de kinderen.
  - B Schorsing van het ouderlijk gezag van de andere echtgenoot.
  - C Een financiële bijdrage in de verzorging en opvoeding van de minderjarige kinderen.
  - D Een bijdrage in het levensonderhoud van de verzoekende echtgenoot.
10. Indien verzuimd wordt de echtscheidingsbeschikking tijdig in te schrijven, heeft dit tot gevolg:
- A Dat inmiddels getroffen nevenvoorzieningen komen te vervallen.
  - B Dat inmiddels op de voet van art. 821-826 Rv getroffen voorlopige voorzieningen komen te vervallen.
  - C Dat het huwelijk van partijen blijft bestaan.
  - D Alle hiervoor genoemde gevolgen.

CASUS 1

Johnny en Anita

Johnny (37) en Anita (38), beiden Nederlanders, zijn na een langdurige affectieve relatie op 1 september 2004 in Las Vegas (VS) gehuwd, waar zij nog steeds wonen. Voorafgaand daaraan hebben zij bij een notaris in Rotterdam huwelijkse voorwaarden laten opmaken. Zij hebben twee kinderen: Emma (17) en Lucas (4). Johnny heeft destijds Emma erkend. Lucas is staande het huwelijk geboren. Met Johnny gaat het niet goed. Vroeger was hij profvoetballer bij een bekende Amerikaanse voetbalclub, maar onlangs is hij ontslagen. Vanwege zijn leeftijd heeft hij geen werk bij een andere club kunnen vinden. Johnny raakt aan de drank. Bovendien ontdekt hij via de media dat Anita het inmiddels heeft aangelegd met een bekende volkszanger. Na ettelijke ruzies verlaat Johnny de echtelijke woning en vertrekt naar zijn ouders in Rotterdam. Emma gaat met hem mee. Lucas blijft bij Anita in Las Vegas wonen. Johnny geeft een half jaar later zijn advocaat opdracht in Nederland een echtscheidingsprocedure aanhangig te maken.

- a Welke rechtbank(en) is/zijn relatief bevoegd van het echtscheidingsverzoek kennis te nemen?

- b Op welke wijze(n) dient Johnny's verzoekschrift aan Anita te worden betekend?

- c Welke bescheiden dient Johnny's advocaat bij het verzoekschrift te voegen?

Bij het verzoekschrift ontbreekt een ouderschapsplan. De griffie deelt de advocaat van Johnny conform artikel 2.3 van het Procesreglement

Scheiding mee dat dit vóór het einde van de verweetermijn binnen moet zijn. Daarop bericht Johnny's advocaat aan de rechtbank dat Anita niet mee wil werken aan de totstandkoming ervan, zodat het niet mogelijk is een gezamenlijk ouderschapsplan over te leggen. De advocaat van Anita stelt dat Johnny haar heeft mishandeld waardoor goed overleg niet mogelijk is. Bovendien betoogt hij dat er geen ouderschapsplan behoeft te komen. Voor Emma niet, omdat die al bijna volwassen is en voor Lucas niet, omdat deze met Anita in de Verenigde Staten verblijft.

d Wat zal de rechtbank beslissen?

De wettelijke regels die van toepassing zijn op de echtscheidingsprocedure vormen een ingewikkelde lappendeken. Het betreft:

- Het echtscheidingsrecht van titel 1.9 van het Burgerlijk Wetboek (BW), dat een aantal bepalingen van procesrechtelijke aard bevat.
- Titel 1.3 (art. 261-291) van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv), met algemene regels voor de verzoekschriftprocedure;
- In aanvulling daarop (en afwijking daarvan): afdeling 3.6.2 ('Rechtspleging in scheidingszaken'), art. 815-828 Rv.
- Een aantal bepalingen uit afdeling 3.6.1 Rv (via zgn. 'schakelbepalingen').

Zoals bij elke civiele procedure zijn ook de algemene voorschriften voor procedures uit afdeling 1.1.3 Rv van toepassing, voor zover daarvan in de hiervoor genoemde bepalingen niet wordt afgeweken. Verder zijn de Procesreglementen Familie- en Jeugdrecht rechtbanken, in het bijzonder het Procesreglement Scheiding, en het Procesreglement verzoekschriftprocedures familiezaken gerechtshoven van belang.

■ *Link*

De procesreglementen zijn te vinden op <https://www.rechtspraak.nl/Voor-advocaten-en-juristen/Reglementen-procedures-en-formulieren/Civil/Familie-en-jeugdrecht>

A2

Het verzoek tot echtscheiding

De echtscheidingsprocedure begint met een verzoekschrift tot echtscheiding van de echtgenoten gezamenlijk of van één van hen (art. 1:150 BW). Het moet worden ingediend door een advocaat. Een advocaat gebruikt voor het indienen van stukken en voor het berichten van de rechtbank een F-formulier (beschikbaar in het

elektronisch familiejournaal). Van alle berichten aan de rechtbank dient tegelijkertijd een afschrift aan de wederpartij te worden gezonden. Uit het F-formulier moet blijken dat dit is gebeurd (art. 1.1 Procesreglement Scheiding).

Verzocht kan worden om inschrijving van het verzoek in het huwelijksgoederenregister (art. 1:99 lid 2 jo. art. 1:116 BW). Als tijdstip van binnenkomst van het verzoekschrift tot echtscheiding bij de griffie van de rechtbank geldt het openingstijdstip van de griffie op de dag waarop het verzoekschrift de griffie bereikt. Het tijdstip van indiening van het verzoekschrift is in het bijzonder van belang voor de afwikkeling van het huwelijksvermogen (zie art. 1:99 lid 1 sub b BW en 1:142 lid 1 sub b BW).

■ **Relatieve bevoegdheid**

De vraag bij welke rechtbank het verzoekschrift moet worden ingediend (de zogenoemde relatieve bevoegdheid) wordt beheerst door art. 262 sub a Rv. Bevoegd is de rechtbank van de woonplaats (dan wel de werkelijke verblijfplaats) van de verzoeker dan wel van een belanghebbende die in het verzoekschrift wordt genoemd. Dat betekent dat de rechtbank van de woonplaats van ieder der echtgenoten relatief bevoegd is. Dat kan dus meer dan één rechtbank zijn. Als de echtgenoten geen woonplaats of werkelijk verblijf in Nederland hebben, is op grond van art. 269 Rv de rechtbank Den Haag bevoegd. Uit de parlementaire geschiedenis blijkt dat in het echtscheidingsgeding art. 265 Rv niet van toepassing is, ook niet indien nevenvoorzieningen of voorlopige voorzieningen met betrekking tot minderjarigen worden verzocht. In zo'n geval wordt het scheidingsgeding dus geen zaak betreffende een minderjarige als bedoeld in art. 265 Rv.

Art. 270 lid 2 Rv bepaalt overigens dat in echtscheidingszaken een onbevoegde rechtbank uitsluitend na een daartoe strekkend verweer van een echtgenoot de zaak naar de bevoegde rechtbank verwijst. Als het verweer niet wordt gevoerd, doet de onbevoegde rechtbank de zaak dus gewoon af. De hierboven beschreven regels gelden ook voor het verzoek voorlopige voorzieningen ex art. 821 Rv (zie verder blok C).

■ **De grond voor de echtscheiding**

In het echtscheidingsverzoek moet de grond voor het verzoek zijn opgenomen. Er bestaat maar één wettelijke grond voor echtscheiding, te weten de duurzame ontwrichting van het huwelijk (art. 1:151 en 1:154 BW). Van duurzame ontwrichting is sprake als het voor (één van) de partners ondraaglijk is geworden om samen te blijven leven, zonder dat er uitzicht bestaat op herstel van behoorlijke echtelijke verhoudingen.